[2023] 3. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 631

ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ

ਬਨਾਮ

ਬੈਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1918)

22 ਮਾਰਚ, 2023

[ਅਭੈ ਐਸ ਓਕਾ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਐਕਟ, 2013 ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। 24(2) ਜਵਾਬਦੇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸੀ - ਮ੍ਰਿਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਥਿਤ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਵਾਇਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੁਣੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਐਨਆਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਨਾਮ ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਵਾਦਿਤ ਐਕਵਾਇਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਰੱਖੀ ਗਈ: ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਆਯੋਜਿਤ: 1. ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੇਰ ਐਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ

ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਐਚ ਕੋਲ ਭੂਮੀਦਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਵਾਰਡ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ 'ਓ' ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਪੱਟੀ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਜਲਘਰ ਵਜੋਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 13][637- ਈ-ਐੱਫ]

2. ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ/ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸਿਰਫ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਤੱਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। [ਪਾਰਾ 14, 15][637- ਜੀ-ਐੱਚ; 638-ਏ-ਸੀ]

ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2020) 8 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 129: [2020] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1- ਫਾਲੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੁਣੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ। (2014) 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 183: [2014] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 783-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਬੈਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2014] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 783	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 08
[2020] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1	ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 11

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1918.

2015 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਸੀ ਨੰਬਰ 12135 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 30.11.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1919.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਜੀਤਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਅੰਸ਼ੈ ਧਤਵਾਲੀਆ, ਹਾਜ਼ਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਹੁਕਮ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਸੀ ਨੰਬਰ 12135/2015 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 30.11.2017 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨਸੀਟੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

3. ਉੱਤਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਈ ਗਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

4. ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। 23.06.1989 ਨੂੰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਐਕਟ') ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਡੀਓ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲਗਭਗ 3,500 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਤਹਿਤ 20 ਜੂਨ 1990 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 13/92-93 ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੁਲੈਕਟਰ (ਡੀ ਐੱਸ), ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ 19.06.1992 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਪਤੀ ਮਰਹੂਮ ਮੰਗੇ ਰਾਮ ਸੀ ਮਰਹੂਮ ਹਰਕੇਸ਼ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1- ਰਿੱਟ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸ ਨੂੰ 1/12ਵੇਂ ਸ਼ੇਅਰ [01 ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬਿਘਾ ਅਤੇ 19 ਬਿਸਵਾ ਅਤੇ 03 ਬਿਸਵਾਂ] ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 281/

4(10-11), 282/4 (10-3) ਅਤੇ 80 (2-8) ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 23 ਵਿੱਘੇ ਅਤੇ 2 ਬਿਸਵੇ, ਪਿੰਡ ਗਹਿਰੀ ਮੰਡੀ, ਸ਼ਾਹਦਰਾ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

6. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਪੂਰਵ-ਹਿੱਤ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਐਕਟ, 2013 ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਛੋਟੇ ਲਈ "2013 ਐਕਟ") ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਐਕਵਾਇਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰੀ ਪੱਟੀ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਜਲ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ 'ਓ' ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਹੈ।

8. ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਣੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਸੀ, ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇੰਦੌਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2020) 8 ਐਸਸੀਸੀ 129 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੁਣੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਾ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਰਥਾਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ, ਐਕਵਾਇਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਐਕੁਆਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵਜ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੱਕ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਸੀ।

ਜ਼ਮੀਨ ਗਾਓਂ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਭਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

10. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

11. ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਦੌਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪੈਰਾ 362 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"362. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

12. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 366 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"366. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

366.1. ਸੈਕਸ਼ਨ 24(1)(ਏ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੇਕਰ ਅਵਾਰਡ 1-1-2014 ਨੂੰ, 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

366.2. ਜੇਕਰ ਅਵਾਰਡ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਿੰਡੋ ਪੀਰੀਅਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ 1894 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ 2013 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(1)(ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

366.3. ਕਬਜੇ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਧਾਰਾ 24(2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਜਾਂ" ਨੂੰ "ਨਾ" ਜਾਂ "ਅਤੇ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮਝੀ ਗਈ ਘਾਟ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਜੇਕਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

366.4. 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ "ਭੁਗਤਾਨ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਮ੍ਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ (ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ) ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 1894 ਐਕਟ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ) ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜਮ੍ਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ "ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ" ਨੂੰ 1894 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 366.5 ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 1894 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ. ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਧਾਰਾ 31(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਕਮ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਕਵਾਇਰ ਕਾਰਵਾਈ 2013 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

366.6 2013 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 24(2) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 24(1)(ਬੀ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ।

366.7 1894 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ/ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ 1894 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ 2013 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਵੰਡਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਬੈਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

[ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ, ਜੇ.]

366.8 ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ ਕਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ 1-1-2014 ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

366.9 2013 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਭਾਵ 1-1-2014 ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਾਲਤੂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਐਕਵਾਇਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

13. ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਹਰਕੇਸ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਹਰਕੇਸ਼ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਵਾਰਡ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਹਰੀ ਪੱਟੀ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਜਲਘਰ 'ਓ' ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜੰਗਲਾਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

14. ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ/ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

15. ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਤੱਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ. ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

16. ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

(ਸਹਾਇਕ: ਮਹਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ) ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

PALLAV THAKUR ADVOCATE